

ELÄMÄNKATSOMUSTIEDON KOE 25.9.2015 HYVÄN VASTAUKSEN PIIRTEITÄ

Alla oleva vastausten piirteiden, sisältöjen ja pisteitysten luonnehdinta ei sido ylioppilastutkintolautakunnan arvostelua. Lopullisessa arvostelussa käytettävistä kriteereistä päättää tutkintoaineen sensorikunta.

Elämäkatsomustieto oppiaineena on perustaltaan monitieteinen, jolloin elämäkatsomustiedon kokeessa on useita eri tieteenalojen lähestymistapoja. Elämäkatsomustiedossa ihmisiä pidetään luonnollisina, tajunnallisina ja kulttuurisina toimijoina, jotka luovat ja uusintavat merkityksiä keskinäisessä kanssakäymisessään. Inhimilliset katsomukset ja käytännöt nähdään yksilöiden, yhteisöjen ja traditioiden vuorovaikutuksen tuloksena syntyneinä. Elämäkatsomustieto rakentuu ihmiskäsitykselle, joka korostaa ihmisten mahdollisuutta elää vapaina ja keskenään tasavertaisina, aktiivisina ja tavoitteellisina.

Elämäkatsomustieto kartuttaa pohdiskelevasti ja keskustellen opiskelijoiden kulttuurista ja katsomuksellista yleissivistystä, toiminnallista arviointikykyä ja tilannetajua, eettisiä valmiuksia ja suvaitsevaisuutta sekä keskustelun, kuuntelun ja itseilmaisun taitoja. Katsomuksellisen arviointikyvyn kehittyminen on avain hyvään elämään sekä yksilöllisesti että yhteisöllisesti, ja tämä näkyy elämäkatsomustiedon kokeessa.

Elämäkatsomustiedon kokeessa painottuvat kokelaan valmiudet

- rakentaa identiteettiään ja elämäkatsomustaan
- laajentaa katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään
- kehittää arvostelu- ja harkintakykyään
- sisäistää ihmisoikeuksien, myönteisen monikulttuurisuuden, yhteiskunnallisen ja globaalien oikeudenmukaisuuden sekä kestävä kehityksen periaatteita.

Elämäkatsomustiedon kokeessa arvioidaan sisällöllisen tiedon omaksumisen ja katsomuksellisen ymmärryksen kehittymisen lisäksi kokelaan valmiutta tarkastella sekä ilmaista katsomuksellisia aiheita monipuolisesti, taitavasti ja luovasti. Katsomukselliset kysymykset ovat usein henkilökohtaisia, mutta niiden pohdiskelun perustana ovat ajattelun tiedolliset hyveet: kriittisyys, älyllinen rehellisyys, johdonmukaisuus, ristiriidattomuus ja systemaattisuus.

Elämäkatsomustiedon kokeen vastauksia voidaan arvioida SOLO-mallin avulla (Structure of the Observed Learning Outcome). Tällöin vastaukset jaetaan viiteen eri luokkaan.

Heikoin vastaus on esirakenteisella tasolla. Kysymys on ymmärretty väärin, tai vastauksessa ei ole juurikaan asiantietoja. Tällä tasolla on kolme vastaustyyppiä: vastaus on kysymyksen kannalta asiaan kuulumaton, kokelas toistaa vain sen, mitä kysymyksessä itsessään on jo sanottu, ja kolmantena vaihtoehtona on, että kokelas esittää irrallisen väitteen tai kommentin.

Yksistruktuurisessa vastauksessa on yksi asiaan kuuluva näkökohta tai esimerkki. Vastauksen ainekset ovat kuitenkin satunnaisia, eikä vastauksen rakenne ole jäsentynyt. Vastauksessa ilmaistu esimerkki ei jäsenny uskottavasti kokonaisuuteen.

Monistruktuurisessa vastauksessa on useita asiaan kuuluvia seikkoja, mutta niitä ei ole onnistuttu liittämään yhteen kokonaisuuteen, joten vastaus on luettelomainen. Vastauksessa mainitut esimerkit eivät avaa yleisempiä näköaloja.

Suhteutetussa vastauksessa kysymyksen kannalta asiaan kuuluvia näkökulmia on liitetty toisiinsa johdonmukaisella ja järkevällä tavalla. Vastauksesta tulee koherentti kokonaisuus, joka selittää kysymyksen ongelman. Esimerkit avaavat erilaisia näköaloja kysymykseen, ja näkökulmia vertaillaan toisiinsa.

Kehittyneessä jäsentelyssä kysymykseen liittyvä asianmukainen aineisto on esitetty suhteutettuna. Käsitteet ja perustelut muodostavat johdonmukaisen kokonaisuuden, joka vastaa tehtävään liittyviin kysymyksiin sekä pohtii vaihtoehtoisia lähestymistapoja. Esimerkit ilmentävät ja syventävät erilaisia näkökohtia. Tällöin tulevat esiin yksilön elämäntavan ja -kokemuksen yksilölliset ja yhteisölliset näkökulmat.

Tehtävä 1

Opetussuunnitelman perusteissa tehtävä liittyy ensisijaisesti kurssiin Hyvä elämä (ET 1). Avainasemassa ovat paremman maailman ja hyvän elämän käsitteet. Inhimillisestä näkökulmasta maailma on parempi esimerkiksi silloin, kun siinä on vähemmän köyhyyttä ja kärsimystä ja paremmat mahdollisuudet tarpeiden tyydytykseen, onnellisuuden saavuttamiseen ja ihmisoikeuksien toteutumiseen.

a)

YK:n tehtäväalueet on perinteisesti jaettu viiteen: rauha ja turvallisuus, kehitys, ihmisoikeudet, humanitaarinen toiminta ja kansainvälinen oikeus. Toinen luonnollinen lähtökohta ovat YK:n vuonna 2000 hyväksymät ns. vuosituhattavoitteet: äärimmäisen nälän ja köyhyyden poistaminen, peruskoulutuksen ulottaminen kaikille, sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen ja naisten aseman parantaminen, lapsikuolleisuuden vähentäminen, odottavien äitien terveyden parantaminen, taistelu AIDSia, malariaa ja muita tauteja vastaan, ympäristön kestävän kehityksen takaaminen ja globaalin kumppanuuden luominen kehitykseen. Kokelas saa kohdasta kaksi pistettä esittelemällä esimerkiksi kolmea näistä elämänalueena, jolla YK tavoittelee parempaa maailmaa.

Kiitettävässä vastauksessa kokelas erittelee paremman maailman ja hyvän elämän käsitettä. Lisäksi hän osoittaa olevansa perillä YK:n toiminnan luonteesta.

b)

Kokelas saa kohdasta yhden pisteen liittämällä jonkin a-kohdassa kuvaamansa YK:n hankkeen omaan elämäänsä. Yksinkertaisimmillaan tämä voi liittyä vain kokemukseen paremmassa maailmassa elämisestä. Luonnollisesti kokelas voi myös kuvata omaa osallistumistaan hankkeeseen.

Tehtävä 2

Opetussuunnitelman perusteissa tehtävä liittyy kurssiin Yksilö ja yhteisö (ET 3). Vallan, pakottamisen ja väkivallan käyttö voi olla joko oikeutettua tai epäoikeutettua. Yhteiskunnan tasolla edustuksellinen demokratia on usein käytetty vallan oikeuttamisen muoto. Kokelas voi pohtia myös vanhempien ja opettajien valtaa sekä tämän vallan oikeutusta. Asiantuntijoilla on valtaa, jota perustellaan heidän asiantuntijuudellaan. Valtaapitävillä on mahdollisuus pakottaa, mutta ollakseen oikeutettua, pakottamisen pitää aina olla perusteltua. Kun vanhemmat pakottavat lapsiaan kouluun, perusteena on se, että koulunkäynti on järkevä tapa suorittaa oppivelvollisuuttaan. Väkipalalta on äärimmäinen pakottamisen muoto. Valtiolla on yleensä väkivaltamonopoli, mikä tarkoittaa, että tietyillä ryhmillä, kuten poliisilla ja armeijalla, on lain määräämät oikeudet käyttää väkivaltaa. Yksityishenkilöllä on oikeus käyttää väkivaltaa vain itsepuolustustarkoituksessa, ja tällöin väkivallankäyttö ei saa ylittää sitä, mikä on itsesuojelun kannalta välttämätöntä. Vanhempi ei saa väkivalloin pakottaa lastaan kouluun. Vallan, pakottamisen ja väkivallan oikeuttamisen perusteet voivat olla myös näennäisiä. Näin tapahtuu esimerkiksi silloin, kun asiantuntija vetoaa asiantuntijuuteensa myös sellaisissa kysymyksissä, joista hänellä ei ole erityisosaamista, tai silloin kun poliisi ylittää valtuutensa.

3 pisteen vastauksessa kokelas antaa perustellut esimerkit oikeutetusta ja/tai epäoikeutetusta vallan, pakottamisen ja väkivallan käytöstä.

Kiitettävässä vastauksessa kokelas voi syventää ja laajentaa tarkastelua vertaamalla erilaisia vallan muotoja ja niiden oikeutusta. Yhteiskuntateorioiden tuntemus on eduksi. Kokelas voi myös puolustaa pasifistista kantaa, jonka mukaan väkivallankäyttö ei ole koskaan oikeutettua.

Tehtävä 3

Opetussuunnitelman perusteissa tehtävä liittyy kurssiin Kulttuuriperintö ja identiteetti (ET 4). Globalisaatio lisää tietoa vieraista kulttuureista ja määritelmänsä mukaan luo yhteyksiä ja riippuvuuksia maailman maiden ja kansojen välillä. Kaikki tämä merkitsee kiinnostuksen lisääntymistä, mikä johtaa tarpeeseen ymmärtää vieraita kulttuureja. Tarkoitaaako tämä, että kaikkien maiden ja kansojen tavat, arvot ja uskomukset ovat yhtä hyviä? Tämä merkitsisi kulttuurirelativismia, jonka mukaan vieraita kulttuureja ei voida arvostella omien normiemme mukaisesti.

Tehtävään ei ole helppoa vastausta. Jotkut vieraan kulttuurin piirteet saattavat olla vaarallisia ja vastenmielisiä, mutta tuon kulttuurin hyväksymiä. Ehkä on mahdollista ymmärtää kulttuuria hyväksymättä sitä? Voin ymmärtää väkivaltaista kulttuuria ilman että hyväksyn sitä. Toisaalta hyväksymättömyys saattaa merkitä sitä, ettei kykene ymmärtämään tällaista kulttuuria. Voi myös ajatella, että riittävä ymmärtäminen tuottaa hyväksynnän. Joka tapauksessa relativistille ei synny ongelmaa. Kaikki kulttuurit ovat omalla tavallaan hyviä, ja sellaisina ne ovat ymmärrettävissä.

Kun maailma on kylä, toisten tuomitseminen ikään kuin ulkoapäin ei ole enää helppoa. Toisten ymmärtäminen heidän omista lähtökohdistaan on tärkeä arvo.

3 pisteen vastauksessa kokelas ymmärtää kulttuurirelativismiin käsitteen ja esittää perustelun näkemyksen siitä, vaatiiko globalisaation vaikutuksesta tapahtuva vieraiden jatkuva kohtaaminen ja ymmärtäminen relativistista lähestymistapaa. Kritiikitön relativismin kannattaminen ei yllä 3:een pisteeseen.

Kiitettävässä vastauksessa on luontevaa tehdä ero ymmärtämisen ja hyväksymisen välillä. Kokelas voi syventää näkemystään relativismista ja tarkastella sen ongelmia. Kaikkea, esimerkiksi tyttöjen ympärileikkausta, ei voi hyväksyä. Siksi on jotenkin määriteltävä hyväksytävyydelle rajat. Kokelas voi myös tarkastella arvoja, joita ei voi loukata kulttuurirelativismiin varjolla: väkivallattomuus, tasa-arvo, ruumiillinen koskemattomuus, oikeus päättää omista asioista jne. Tässä voi myös mainita YK:n ihmisoikeuksien julistuksen, joka määrittelee ihmisoikeudet yleismaailmallisesti.

Tehtävä 4

Opetussuunnitelman perusteissa tehtävä liittyy kursseihin Maailmankuva (ET 2) ja Maailman selittäminen katsomusperinteissä (ET 5). Kokelas osoittaa tietävänsä, mitä maailmankuvalla ja elämäntutkimuksella tarkoitetaan, osaa erottaa käsitteet toisistaan ja ymmärtää, miten ne liittyvät toisiinsa. Kaitselmusoppi edellyttää kristinuskon mukaista maailmankuvaa, jossa ajatellaan, että Jumala on luonut maailman ja pitää huolta luomakunnastaan. Ajatus siitä, että Jumala huolehtii yksittäisestä ihmisestä, voi luoda turvallisuuden tunnetta ja edistää uskoa elämän mielekkyyteen. Kaitselmusoppi on pohjimmiltaan optimistinen elämäntutkimus. Toisaalta ihminen, joka kokee paljon vastoinkäymisiä, voi kokea, että Jumala on pettänyt juuri hänet, ja tämä kokemus voi johtaa elämäntutkimukseen.

3 pisteen vastauksessa kokelas hallitsee peruskäsitteet ja osaa esimerkkien avulla kuvata kaitselmusopin yhden maailmankuvaan ja yhden elämäntutkimukseen liittyvän piirteen.

Kiitettävässä vastauksessa kokelas voi esimerkiksi kiinnittää huomiota siihen, että johdatuksen ja vapaan tahdon välillä voi ilmetä ristiriita, mutta myös siihen, että tämä ristiriita ei ole välttämätön. On eduksi, että kokelas osaa erottaa kaitselmusopin determinismistä ja fatalismista. Kokelas voi myös pohtia, onko Jumalan johdatukseen perustuva optimismi perusteeton.

Tehtävä 5

Opetussuunnitelman perusteissa tehtävä liittyy kohtaan ”media ja taide maailmankuvaa luovina ja välittävänä instituutioina” (ET 2). Julkiselle taiteelle on ominaista, että emme voi välttää sitä. Se on myös yhteistä kaikille, jotka liikkuvat samassa ympäristössä. Tällä tavalla se luo yhteisen kokemusperustan ja välittää yhteisiä arvoja. Samanaikaisesti taidekokemus on aina subjektiivinen. Jotkut pitävät siitä, mikä ärsyttää toisia. On luontevaa, että kokelas pohdii myös taidekäsitteen laajuutta. Missä kulkee raja sille, mitkä audiovisuaaliset vaikutteet lasketaan taiteeksi?

3 pisteen vastauksessa kokelas esittää joitakin perusteltuja näkökulmia siihen, mikä on ominaista arkitauteille ja miten se vaikuttaa ihmiseen.

Kiitettävää vastausta voidaan laajentaa esimerkiksi siten, että kokelas tarkastelee julkista taidetta kaupallisia tai poliittisia arvoja edistävänä propagandana. Silloin ajankohtaistuu myös kysymys esteettisten ja moraalisten arvojen välisestä suhteesta. Toinen mahdollisuus on syventää taidekokemuksen subjektiivisten piirteiden tarkastelua.

Tehtävä 6

Opetussuunnitelman perusteissa tehtävä liittyy kurssiin Hyvä elämä (ET 1) ja sen painotuksiin valinnoista eri elämänvaiheissa. Lähtökohtaisesti erehtyminen voi liittyä joko arvoihin ja tavoitteisiin tai tosiasialliseen tilanteeseen. Ensimmäisessä tapauksessa voi erehtyä sen suhteen, oliko arvo, jonka takia ratkaisu tehtiin, niin tärkeä kuin päätöstä tehtäessä arvioitiin. Tämä voi joko koskea tuota arvoa itseään tai koko arvojen hierarkiaa käsityksenä siitä, millaista hyvä elämä on. Myös tosiseikkoja koskeva arvio voi mennä pieleen joko yksinkertaisessa virhearviossa tai siinä, että tavoitellulle tosiseikalle annetaan hyvän elämän kokonaisuudessa väärä painoarvo. Yksinkertaisessa virhearviossa ylioppilas ei itse asiassa viihdykään jollain alalla tai ei selviä sen vaatimista ponnistuksista. Laajemmasta kokonaisuudesta on kyse esimerkiksi, jos perheen ulkomaille muutosta henkilölle itselleen ja hänen perheelleen koituvat rasitteet osoittautuvat kohtuuttomiksi verrattuna tavoiteltuihin uusiin kokemuksiin, palkan kasvuun ja urakierron etenemiseen. Edellä käsiteltyä eroa voi pitää päätapauksena, mutta kokelas voi käsitellä myös muunlaisia eroja. Ne voivat liittyä esimerkiksi päätöksenteon prosessiin, virheellisen ratkaisun laajuuteen tai sen ajalliseen rakenteeseen.

3 pisteen vastauksessa on esitetty kaksi erityyppistä syytä ja käsitelty kumpaakin esimerkin kautta. Jos esimerkit ovat osuvia ja tapaukset eroavat selvästi tyyppiltään, arvojen ja tosiasioiden välisen eron ei ole pakko näkyä erehtymisen tyypeissä.

Kiitettävää vastausta on erittäin vaikea rakentaa, jollei ole hahmottanut erottelua valinnan perustana olevien arvojen ja tosiseikkoja koskevan arvioinnin välillä. Muutoin kiitettävä vastaus voi laajentua moniin suuntiin, vaikkapa laajasti ja syvällisesti useampia esimerkkejä analysoimalla.

Tehtävä 7

Opetussuunnitelman perusteissa tehtävä liittyy kursseihin Yksilö ja yhteisö (ET 3) sekä Kulttuuriperintö ja identiteetti (ET 4). Perusajatus on, että suvaitsevaisuus edellyttää ajatuksen, että suvaitsevainen taho tietää oman kantansa olevan oikea, mutta on silti valmis suvaitsemaan muita kantoja, toisin sanoen ymmärtämään ja kunnioittamaan niitä. Tämä edellyttää kahta eri tekijää: suvaitsevainen taho katsoo olevansa oikeassa ja on lisäksi sellaisessa valta-asemassa, että suvaitsevaisuudella on käytännön merkitystä. Se, jota suvaitaan, on edellistä heikommassa asemassa. Tällainen tilanne ei ole paras mahdollinen.

Yhdenvertaisuuden ajatus on vapaa edellä mainituista vaikeuksista. Kaikki yksilöt ja ryhmät ovat samassa asemassa toisiinsa nähden. Kukin saa elää omalla tavallaan. Tämä on muodollinen periaate, joka ei huomioi ryhmien ajattelun, tapojen ja määräysten sisältöä. Arvostus- ja valtaerot eivät tule esiin. Kaikilla on yhdenvertaiset oikeudet toimia ja vapaus valita omalla tavallaan. Ilmeisesti jälkimmäinen periaate on parempi kuin edellinen.

Suvaitsevaisuudella on rajansa. Kaikkea ei voi suvaita. Tällaisten rajojen vetäminen on usein vaikeaa. Yhdenvertaisuudessa vastaavaa vaikeutta ei ole. Suvaitsevaisuus velvoittaa vain ensimmäisessä persoonassa, yhdenvertaisuus velvoittaa juridisesti.

3 pisteen vastauksessa kokelas erottaa toisistaan suvaitsevaisuuden ja yhdenvertaisuuden järkevällä tavalla ja valaisee eroa esimerkeillä.

Kiitettävässä vastauksessa kokelas tuntee suvaitsevaisuusperiaatteen kritiikin ja osaa hahmottaa yhdenvertaisuuden ajatuksen muodollisen periaatteen luonnetta.

Tehtävä 8

Opetussuunnitelman perusteissa tehtävä liittyy kurssiin Yksilö ja yhteisö (ET 3). Ihmisen sosiaalinen maailma on moninainen ja monimutkainen. Siinä voidaan nähdä eri osia, joita painotetaan eri tavalla eri yhteyksissä. Määritellään ensin käsitteet ja hahmotetaan sitten niiden erot. Yhteisö on joukko, jolla on rakenne, identiteetti ja tehtävä. Kyseessä on siis organisaatio, jonka kiinteys ja ”virallisuus” vaihtelevat suuresti. EU esimerkiksi saatetaan kokea eurooppalaisten kansojen yhteisöksi. Naapurusto on yhteisö, jos se organisoituu esimerkiksi taatakseen turvallisuutensa. Kansakunta tai kansa määritellään yhteisen historian ja maantieteen perusteella, kuten Suomen kansa, suomalaiset. Suomen kansaan kuuluu erilaisia kieliryhmiä. Kansaa ei pidä määritellä kielen perusteella. Yhteiskunta tai kansalaisyhteiskunta perustuu tapoihin, kulttuuriin, epävirallisiin organisaatioihin ja muihin elämää ohjaaviin ja järjestäviin tekijöihin. Kyseessä on epävirallinen organisaatiomalli. Valtio on lakiin, valtaan ja hallintoon perustuva yhteiskunnan päällysrakenne. Valtio ikään kuin hallitsee koko sosiaalista elämää.

Yhteisön, kansakunnan, yhteiskunnan ja valtion merkitys Suomessa seuraa verraten pitkälle käsitteiden määritelmistä. Yhteisö on ihmisen ensimmäinen ja välitön sosiaalinen ympäristö, jossa ihminen toteuttaa pyrkimyksiään. Kansakunta on identiteetin lähde, johon samaistutaan ja jota arvostetaan. Yhteiskunnassa ihminen elää koko elämänsä, ja hyvässä yhteiskunnassa hän elää hyvää elämää. Yhteiskunta tarjoaa rakenteet ihmisen elämälle. Valtio lakeineen mahdollistaa demokratian, turvaa turvallisuuden ja jakaa oikeutta. Valtio pitää (hyvän) yhteiskunnan koossa ja toimivana.

a-kohdassa kokelas saa 2 pistettä erottamalla käsitteet toisistaan perustellulla tavalla.

b-kohdassa kokelas saa 1 pisteen kuvaamalla avainkäsitteiden merkityksen Suomessa.

Kiitettävässä vastauksessa kokelas voi esimerkiksi pohtia ristiriitoja yhteisöjen ja valtion välillä. Hän ymmärtää, että on tärkeä poliittinen ongelma, mikä noista neljästä on tärkein ja keskeisin. Anarkistit korostavat yhteisöä, romantikot kansakuntaa ja suomalaiset yleensä valtiota. Näkemys tehtävistä on avoin, luova ja ymmärtävä. Ferdinand Tönniesin (1855–1936) erottelu on yksi mahdollinen tapa erottaa yhteisö ja yhteiskunta. Hän tarkoittaa yhteisöllä esimerkiksi perhettä tai klaania ja yhteiskunnalla modernia työnjaoltaan ja päätöksenteoltaan eriytynyttä kokonaisuutta. Kohdassa b voi pohtia valtion suurta roolia Suomessa, sen etuja ja mahdollisia haittoja. Samoin voi problematisoida kansakunnan ja kansallisvaltion välistä suhdetta.

Tehtävä +9

Opetussuunnitelman perusteissa tehtävä liittyy lähinnä kurssin Hyvä elämä (ET1) kohtaan ”hyveitä ja paheita koskevia käsityksiä ennen ja nyt sekä niiden suhde elämäntapoihin ja tottumuksiin”. Kokelas voi myös laajentaa vastaustaan kurssin Kulttuuriperintö ja identiteetti (ET4) suuntaan esittelemällä laaja-alaisesti tietojaan anteliaisuudesta ja vieraanvaraisuudesta eri kulttuureissa sekä erilaisissa pienyhteisöissä ja alakulttuureissa. Toinen laajentamisen mahdollisuus on yhteiskunnallinen analyysi Yksilö ja yhteisö (ET3) -kurssin suunnassa. Miten yhteiskunnan rakenne vaikuttaa vallitseviin käsityksiin hyveistä?

Anteliaisuuden esimerkit tulevat ehkä luontevammin lähiyhteisöistä, kun taas vieraanvaraisuudessa on enemmän kysymys eri kulttuurien tuntemuksesta. Vaikuttaa siltä, että muukalaisen kohtaamiseen on liittynyt monissa kulttuureissa paljon velvoitteita, sääntöjä ja tabuja. Monissa vanhoissa kulttuureissa, kuten muinaisessa Kreikassa ja Intiassa, vieraanvaraisuus on ollut myös uskonnollisesti sanktioitu arvo. Näissä kulttuureissa vastavuoroinen vieraanvaraisuus on saattanut olla olennainen keino turvata hengissä säilyminen.

Kokelas voi myös analysoida, mitä käsitteillä eri yhteyksissä tarkoitetaan. Esimerkiksi sana ’vieras’ tarkoittaa sekä tuntematonta tai muukalaista että kyläilemään tullutta. Anteliaisuus tai runsaskätisyys taas on tunnetusti eräänlainen keskiväli tuhlaavaisuuden ja saituuden välissä.

Lainaus ja sitä seuraava teksti johdattavat ensi sijassa kokelasta pohtimaan nykyaikaisen, rikkaan markkinatalousyhteiskunnan ja muunlaisten kulttuurien antamiseen ja jakamiseen liittyvien hyveiden suhdetta. Onko vahvan moraalisen ja yhteiskunnallisen arvon antaminen omistamiselle yhtä aikaa rikkauden ja pihyden tausta? Liittyykö anteliaisuuden ja vieraanvaraisuuden hyveiden taantumiseen, kuten lainauksessa vihjataan, jopa huijaamisen ja hyväksikäyttämisen muuttuminen hyväksyttäväksi?

3 pisteen vastauksessa on analysoitu kummankin hyveen esiintymistä vähintään kahdessa erilaisessa yhteisössä tai yhteiskunnassa. Kokelaan pohdinta paljastaa, että hän on kummasakin tapauksessa jossain määrin ymmärtänyt hyveen merkityksen sekä moraalikoodin että yhteisön elämäntavan näkökulmasta.

Kiitettävä vastaus voi laajentua esimerkiksi kulttuurin tuntemuksen ja hyveiden sisällön pohittamisen avulla. Eryyisen luonteva laajentamis- ja syventämissuunta on yhteiskunnallinen analyysi. Useimmat osuvat esimerkit ja kummankin hyveen käsittely erikseen ovat myös ansioita.

Tehtävä +10

Opetussuunnitelman perusteissa tehtävä liittyy kursseihin Maailmankuva (ET 2), Yksilö ja yhteisö (ET 3) sekä Maailman selittäminen katsomusperinteissä (ET 5).

Kokelas tuntee uskonnon ja uskontopolitiikan historiaa ja nykypäivää. Hän esittää osuvan analyysin esimerkiksi kirkon ja uskonnon suhteesta ja merkityksestä länsimaiselle kulttuurille. Esimerkiksi islam muuttaa koko ajan länsimaisen kulttuurin kuvaa.

Poliittiset suuntaukset jaetaan usein muutoshakuisiin ja muutosta hidastaviin. Puhutaan radikalismista, liberalismista ja konservatismista. Kokelas hallitsee poliittisten liikkeiden taustoja ja päämääriä vallankumouksellisuudesta ”koti, uskonto ja isänmaa” -ajatteluun asti.

Teknologia on muuttanut maailmaa ja maailmankuvaa ratkaisevasti 1800-luvun lopulta saakka. Tässä tilannetta on hyvä pohtia globaalista näkökulmasta. Voi pohtia tekniikan tulevaisuutta ja maapallon kykyä kestää teknologian laajentumista. Tietotekniikan kehitys on myös tärkeä tulevaisuuden trendi.

Kustakin kohdasta voi saada 0–3 pistettä.

a-kohdassa kokelas saa yhden pisteen esittämällä perustellun kannan, miten uskonto on edistänyt tai hidastanut muutosta.

b-kohdassa kokelas saa yhden pisteen kuvaamalla, miten vähintään kaksi poliittista suuntausta on vaikuttanut maailmankuvan muutokseen.

c-kohdassa kokelas saa yhden pisteen esittämällä, miten teknologia on muuttanut maailmaa, esimerkiksi yhden perustellun tapauskuvauksen avulla.

Kiitettävässä vastauksessa kokelas hallitsee maailmankuvan ajallisen rakenteen ja muutokseen vaikuttavien tekijöiden moniulotteisen historiallisen luonteen. Muutoksen ja edistyksen käsitteiden analysointi ja problematisointi ovat ansioita. Vastausta voi syventää ja laajentaa monipuolisilla esimerkeillä.